

0 5 cm

8 pav. Individualūs radiniai iš XVII–XVIII a. sandūroje arba XVIII a. pradžioje suformuoto horizonto. R. Nabažaitės nuotr.

Fig. 8. Isolated finds from a horizon formed at the turn of the 18th century or in the early 18th century

discovered in various locations (Figs. 4–6) allow the boundaries of the church's paved territory to be expanded. In the NE part, it was not paved. On the SE side the paving extended up to 20 m from the church. In the NW part, the paving was bounded by other structures, which correspond to the site of the Lithuanian church according to the cartographic data. A small fragment of the SE wall of the Lithuanian church was discovered during the investigation. After it was demolished, a layer of clay connected with the city's bastioned trace formed at this location. A peaty layer gradually formed on top of it and household and construction waste was dumped there. Animal bones were collected in great abundance. This cultural layer horizon with abundant finds (Figs. 3, 7–8) that is found in the vicinity of church began to form at the turn of the 18th century and it is entirely likely that it was in the early 18th century after St John's Church had been moved to a new plot in the city.

Raimonda Nabažaitė,
Rokas Kraniauskas

Kretingalės bažnyčios šventorius

2012 m. Kretingalės evangelikų liuteronų bažnyčios (UK 16029) aplinkoje (Klaipėdos r., Kretingalės miestelis, Klaipėdos g. 30) žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvo atliekami šios bažnyčios parapijos užsakymu. Čia planuojama sutvarkyti bažnyčios šventorių – aptverti sklypą tvora, išgrįsti takus, sutvarkyti aplinką, nuvesti lietaus nuotekas nuo bažnyčios pastato. Žvalgomaisiais tyrimais siekta išsiaiškinti, ar planuojamose tvarkybos darbų vietose yra išlikę moksliškai vertingų kultūrinių sluoksnių, archeologinių objektų bei struktūrų, įvertinti, ar nebus pažeistos galimos kapavietės. Šalia to, siekta lokalizuoti galimai išlikusius tvoros pamatus ar bažnyčios šventoriaus takų struktūras. Tyrimų metu surinkta mokslinė medžiaga bus panaudota rengiant techninį minėtų darbų projektą. Projektiniai darbai numatyti Kretingalės mūrinės bažnyčios, kuri pastatyta 1740 m., aplinkoje. Istoriniais duomenimis, ji buvo pastatyta senosios medinės bažnyčios vietoje (jos tiksli data nėra žinoma, manoma, jog XVII a.

viduryje). 1875 m. mūrinė bažnyčia tvarkyta: rekonstruotas bažnyčios PV fasadas pristatant neogotikinį frontoną su mūriniu bokštu. Į V nuo bažnyčios yra buvusios kapinaitės. II Pasaulinio karo pabaigoje jos sunaikintos, palaidojant ten Raudonosios armijos karius, kurie vėliau iškasti ir perlaidoti į Š nuo bažnyčios naujai įrengtose kapinėse. 1948 m. bažnyčios pastatas atiduotas Kretingalės kolūkiui, čia įrengtas grūdų sandėlis, V pusėje pristatytas ūkinis priestatas. 1992 m. bažnyčia pradėta restauruoti, tada atlikti pirmieji žvalgomieji archeologiniai tyrimai vadovaujant archeologui R. Sprainaičiui. Tyrimai vyko bažnyčios viduje, vidiniu pamato perimetru atliekant pamatų hidroizoliaciją, bei rūsio patalpoje. Aptikti XVII–XIX a. radiniai maišytuose sluoksniuose ir žmonių kaulai iš suardytų kapaviečių. 2009 m. D. Butkus ištyrė vieną 5 m^2 dydžio archeologinį šurfą į PV nuo bažnyčios, kur aptiktas iš moliu rištų lauko akmenų suformuotas bažnyčios šventoriaus tvoros pamatas.

2012 m. žvalgomųjų tyrimų metu buvo ištirta 18 m^2 dydžio teritorija bažnyčios aplinkoje (iš viso 9 šurfai) (1 pav.). Parapijos sklypo perimetru projektuojamos tvoros vietoje ištyrus 6 šurfus, tik dviejuose iš jų (3 ir 7) buvo aptikti galimi senosios šventoriaus tvoros akmeninių pamatų likučiai. Pamatai atidengti 35–40 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, suformuoti iš 5–20 cm skersmens lauko akmenų, be aiškios rišamosios medžiagos, yra stipriai apardyti, dėti ant įžemio. Sklypo V dalyje tvoros reliktų neaptikta. Įvertinus istorinę medžiagą ir senųjų vietos gyventojų pasakojimus, tvoros V kraštinė yra buvusi toliau į V nei dabartinio sklypo riba, greičiausiai po asfaltuotu pėsčiųjų taku. Tikėtina, kad pamatas bus išlikęs tik fragmentiškai arba visai sunaikintas, nes šioje vietoje klotos vandentiekio ir dujotiekio trasos. Šurfo 9 V sienelėje fiksuotas gilus perkasimas, į kurį įmesti keli rieduliai, galėję priklausyti tvoros pamatui. Sklypo R kraštinėje ištyrus šurfus 4 ir 6, tvoros pamato neaptikta. Tvoros R kraštinė turėtų būti toliau į R, apie 5,5 m nuo dabartinės parapijos sklypo kraštinės. Tvoros pamato suardyti likučiai atsitiktinai pastebėti elektros kabelio inžineriniame perkasime, kuris iškastas be archeologinių tyrimų ir buvo palik-

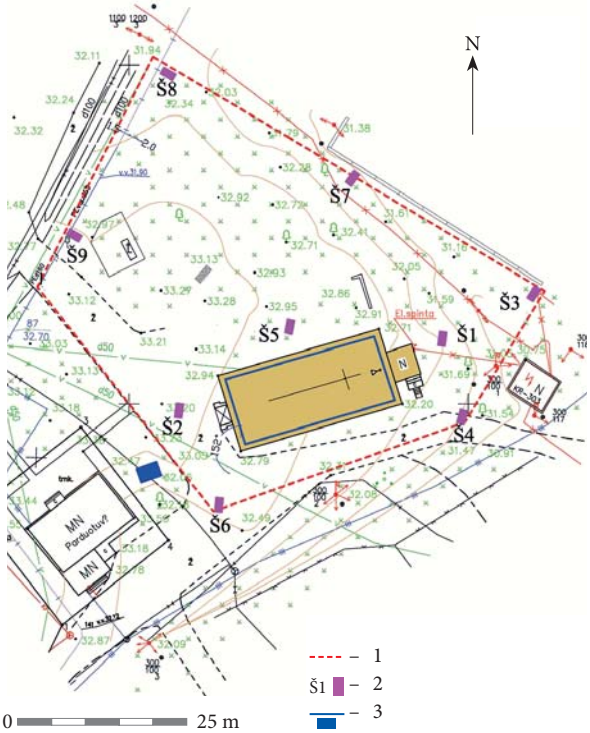

1 pav. 2012 m. žvalgomųjų tyrimų Kretingalės evangelikų liuteronų bažnyčios aplinkoje situacijos planas: 1 – vertybės ribos; 2 – šurfas ir jo numeris; 3 – ankstesnių archeologinių tyrimų vietos. R. Kraniausko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2012 field evaluation in the vicinity of the Kretingalė Evangelical Lutheran church: 1 – the property's boundaries; 2 – a test pit and its number; 3 – sites of the previous archaeological investigations

tas neužkastas. Pavieniai tvoros pamato akmenys R kraštinėje yra pastebimi ir žemės paviršiuje. Tvoros P kraštinė taip pat yra toliau į P, ji aptikta 2009 m. tyrimų metu. Apibendrinant matyti, kad dabartinė Kretingalės evangelikų liuteronų parapijos sklypo teritorija yra daug mažesnė, nei ta, kuri buvusi anksčiau aptverta. Daugmaž išlaikyta tik jos Š riba.

Šurfuose 1, 4, 6, 9 išryškėjusios kapų duobės ir suardyti žmonių kaulų nedideli fragmentai suteikia duomenų apie galimus palaidojimus šventoriaus teritorijoje. Tyrimų metu gilintasi tik iki išryškėjusių duobių kontūrų, kurios prasideda apie 0,9–1 m gylyje nuo esamo paviršiaus. Iš viso išskirtos 4 kapų duobės, kurios rodytų galimus palaidojimus į V, R ir Š nuo bažnyčios pastato. Dalis jų stipriai suardytos tiesiant įvairias inžinerines komunikacijas. Vietos gyventojų pasakojimu, neseniai klojant dujotiekį buvo iškasti žmonių kaulai. Ši informacija patvirtinta ir tyrimų metu. Šurfe 9 atidengta dujotiekio trasa, kuri paklota virš kapų duobių.

Archeologinių žvalgymų metu arčiau bažnyčios buvo aptiktos takų dangų struktūros. Šurfe 4 buvo fiksuotas apardyto akmeninio grindinio fragmentas, kuris yra 30 cm gylyje nuo esamo paviršiaus. Grindinys klotas iš vidutiniškai 15 cm skersmens lauko akmenų. Daroma prielaida, kad tai dalis šventoriaus R tako, kuris vedė iš R į bažnyčios aplinką. Į V nuo bažnyčios pastato, šurfe 5 aptiktas raudonų molio plytų grindinys. Jis išlikęs po betoninėmis grindimis, kurios išlietos Kretingalės tarybiniam ūkiui bažnyčios pastate įrengus grūdų sandėlį ir šalia pastačius ūkinės paskirties priestatą. Molio plytos klotos puslankiais, susikerta statesniu kampu („eglute“). Grindinį pagal jo stilistiką ir struktūrą preliminariai galima sieti su XIX a. bažnyčios rekonstrukcijomis, kai prie P fasado buvo pristatytas neogotikinis bokštas.

Priešais bažnyčią takų dangos neišlikusios. Čia tirtame šurfe 2 iki 30–35 cm gylio yra supilti žvyro gruntai. Po jais pastebimas iki 15 cm tamsiai pilkos žemės sluoksnis su pavienėmis griuvenėlėmis, galėjęs susiformuoti rekonstruojant bažnyčią. Jis dengė keletą akmenų, paklotų ant senojo dirvožemio, kurie savo forma ir dydžiu primena grindinio akmenis.

The churchyard of the Kretingalė church

In 2012, a field evaluation (9 test pits, a total of 18 m^2) was conducted in the vicinity of the Kretingalė Evangelical Lutheran church (Klaipėdos St. 30, Kretingalė, Klaipėda District) (Fig. 1). A fieldstone foundation ascribed to the former churchyard fence was discovered on the N edge of the plot (test pits 3, 7). The contours of four distinct pits connected with possible burials in the N, E, and W parts of the church's plot were recorded (test pits 1, 4, 6, 9). Dense surfaces were also uncovered during the investigation: a fragment of partially destroyed stone paving (test pit 4) and red clay brick paving (test pit 5). The excavation results allow the statement to be made that the area of the present-day plot belonging to the Kretingalė Evangelical Lutheran parish is much smaller than that of the previously enclosed plot. Only its N boundary has been somewhat maintained.

Alfreda Petrulienė, Dovilas Petrulis

Palėvenės dominikonų vienuolyno kiemas

Pirmieji archeologiniai tyrimai Palėvenės (Kupiškio r.) dominikonų vienuolyno statinių ansamblio teritorijoje vykdyti 1991, 1993, 1995